

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.16

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-6-4>

Нестеренко С.С.

кандидат економічних наук,
професор кафедри фінансів та обліку, директор
Інституту економіки та менеджменту
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Nesterenko Svetlana

Candidate of Economic Sciences,
Professor of the Department of Finance and Accounting, Director of the
Institute of Economics and Management
Open International University of Human Development "Ukraine"

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І ЗРОСТАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF FORMATION AND GROWTH OF REGIONAL COMPETITIVE ADVANTAGES

У статті визначено домінуючі теоретико-методичні основи формування і зростання регіональних конкурентних переваг. Визначено процес формування конкурентних переваг регіону як сукупності внутрішніх можливостей ефективного функціонування регіональної господарської системи, що визначаються наявністю і результативністю використання ресурсів регіону, насамперед інтелектуально-освітнього потенціалу, розробленням і впровадженням інноваційних технологій. Доведено взаємозв'язок факторів зростання конкурентоспроможності економіки регіону та його конкурентних переваг. Обґрунтовано організаційний підхід реалізації конкурентних переваг виробничого комплексу регіону. Сформовано структурно-функціональні характеристики регіональних конкурентних переваг. Визначено провідні етапи регіональної політики у формуванні та реалізації конкурентних переваг. Доведено, що цілеспрямована концентрація матеріальних і фінансових ресурсів у сфері інтелектуально-освітніх послуг здатна підвищити конкурентоспроможність економіки регіону.

Ключові слова: територіальна конкуренція, регіональні конкурентні переваги, економічне зростання, потенціал регіону, регіональні виробничі комплекси, конкурентна стратегія регіону.

В статье определены доминирующие теоретико-методические основы формирования и роста региональных конкурентных преимуществ. Определен процесс формирования конкурентных преимуществ региона как совокупность внутренних возможностей эффективного функционирования региональной хозяйственной системы, которые определяются наличием и результативностью использования ресурсов региона, прежде всего интеллектуально-образовательного потенциала, разработкой и внедрением инновационных технологий. Доказана взаимосвязь факторов роста конкурентоспособности экономики региона и его конкурентных преимуществ. Обоснован организационный подход реализации конкурентных преимуществ производственного комплекса региона. Сформированы структурно-функциональные характеристики региональных конкурентных преимуществ. Определены ведущие этапы региональной политики в формировании и реализации конкурентных преимуществ. Доказано, что целенаправленная концентрация материальных и финансовых ресурсов в сфере интеллектуально-образовательных услуг способна повысить конкурентоспособность экономики региона.

Ключевые слова: территориальная конкуренция, региональные конкурентные преимущества, экономический рост, потенциал региона, региональные производственные комплексы, конкурентная стратегия региона.

The article identifies the dominant theoretical and methodological foundations for the formation and growth of regional competitive advantages. The process of formation of competitive advantages of the region as a set of internal opportunities for effective functioning of the regional economic system, determined by the availability and effectiveness of the region's resources, primarily intellectual and educational potential, development and implementation of innovative technologies. It is determined that the specifics of the regional economy is determined by both objective factors: the specifics of their position in the social division of labor, sectoral structure, geographical location, natural resources, and subjective: methods of regional governance and stability of institutional conditions. The interrelation of factors of growth of competitiveness of economy of region and its competitive advantages is proved. The organizational approach of realization of competitive advantages of the industrial complex of the region is substantiated. It is determined that the derivative market factors of regional competitive advantages should include the degree of provision of the region with basic factors of production, primarily natural resources, labor and financial capital. Consolidation of financial, material, information and innovation resources in individual regions practically reaches the required level of innovation and technological breakthroughs that increase the competitiveness of a particular region. Structural and functional characteristics of regional competitive advantages are formed. The leading stages of regional policy in the formation and implementation of competitive advantages are identified. The form of realization of target functions of competitive advantages at each level of the structural hierarchy of economic space are, ultimately, socio-economic indicators of development, the positive dynamics of which is determined by the degree of efficiency of using the competitive potential of the region. It is proved that the purposeful concentration of material and financial resources in the field of intellectual and educational services can increase the competitiveness of the region's economy.

Keywords: territorial competition, regional competitive advantages, economic growth, regional potential, regional production complexes, regional competitive strategy.

Постановка проблеми. В умовах регіоналізації української економіки, яка відбувається разом із формуванням ринкових відносин та входженням регіональних економік у глобальну економічну систему, однією з актуальних проблем теорії і практики є формування та реалізація конкурентних переваг регіонів. Ми можемо стверджувати, що проблема впровадження стратегічно орієнтованих інноваційних методів та інструментів зростання конкурентоспроможності регіонів привертає особливу увагу дослідників до процесів напрямів територіальної конкуренції в умовах глобалізації економіки, повсюдного поширення інформаційно-комунікаційних технологій, визначення факторів і циклічного характеру підвищення територіальної конкурентоспроможності. У результаті виникає теоретично обґрунтована система інноваційних методів активізації і підвищення конкурентоспроможності регіонів, найважливішими з яких виступають: стратегічне планування, електронне управління, міжнародне співробітництво та мережеве партнерство.

Таким чином, прискорене формування регіональних конкурентних переваг стає стратегічною метою регіонального розвитку української макроекономіки, оскільки поза конкурентним середовищем неможливий ефективний розвиток регіональної економіки як конкурентоспроможної територіальної організації в межах моделі сталого розвитку національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання прискореного становлення і реалізації регіональних конкурентних переваг залучили значну увагу сучасних економістів. Загальні теоретичні та методичні засади дослідження склали фундаментальні положення, що містяться в роботах: Н. Бутко, І. Дегтярьової, Н. Калюжнової, Ю. Перського, М. Портера, О. Радзівєвської, В. Решетило, І. Севрука, Н. Скрипник, О. Таранич, А. Тропиніної.

У розглянутих роботах наведені концептуальні обґрунтування досліджуваної теоретико-прикладної проблеми. Однак практика формування та реалізації регіональних конкурентних переваг все ще виявляє

певну дискусійність окремих аспектів теоретичного і прикладного характеру.

Формулювання цілей (**постановка завдання**) Метою роботи є виявлення змісту, специфіки формування і реалізації регіональних конкурентних переваг як необхідних передумов, які зумовлюють ефективність, динаміку і перспективи функціонування регіональної економіки.

Вклад основного матеріалу. У межах дослідження особливо важливо дати адекватне визначення самого поняття «конкурентні переваги регіону», яке є складно структурованим і неоднозначним. Воно тісно пов'язане з поняттям «конкурентоспроможність». На думку М. Портера, поняття «конкурентоспроможність» багатofункціональне і може бути адекватно визначено у взаємозв'язку з категорією конкурентних переваг, до яких відноситься вся сукупність внутрішніх можливостей ефективного функціонування національних господарських систем, які можуть бути частково реалізовані за певних обставин або не реалізовані зовсім. Але таке визначення занадто загальне і не розкриває зміст «усієї сукупності внутрішніх можливостей» [1].

Специфіка регіональних конкурентних переваг визначається, на наш погляд, регіональними особливостями локальних факторних і споживчих ринків. Їх розвиненість, взаємозв'язок і різні комбінації визначають рівень регіональних конкурентних переваг. Паралельно розглядаючи зміст поняття «конкурентні переваги», не можна все зводити тільки до економічної складової частини, ігноруючи соціо-еколого-економічну природу організації регіональної системи. З погляду економічного змісту регіональне господарство (регіон) являє собою цілісне утворення, самостійну органічну відкриту систему, що саморозвивається, яка є підсистемою системи вищого рангу (національної економіки), містить сукупність елементів/компонентів (соціальних, економічних, виробничих, природно ресурсних, екологічних), що знаходяться в певних співвідношеннях та зв'язках (принцип відповідності) між собою та функціонують на територіальному рівні [2, с. 210].

Провідні протиріччя, що виникають всередині такої взаємодії, – це протиріччя між: вимогою соціально-економічної стабільності на основі економічного зростання і екологічною безпекою, важливістю структурних зрушень у національній економіці і нарощуванням обсягу ВВП (підвищенням якості життя), необхідністю ефективно використовувати робочу силу і зайнятостю; необхідністю регулятивної діяльності держави і вирішенням завдань самоврядування тощо». Таким чином, поняття «конкурентні переваги» включає економічний, соціальний і еколого-природний аспекти. Водночас, оскільки в цьому дослідженні йдеться про конкурентні переваги економіки регіону, головна увага приділятиметься саме економічній складовій частині.

Основними конкурентними перевагами у сучасній економіці виступають: інтелектуально-освітній потенціал регіону та його інноваційна динаміка; єдність технологічної бази територіально-виробничого утворення; можливість короткострокового досягнення структурної збалансованості регіональної економіки; міжсекторна інтеграція виробничо-господарських одиниць регіональної економіки з метою забезпечення зростання якості і конкурентоспроможності продукції та послуг окремого регіону; профільне використання інвестицій і технологічних нововведень (рис. 1).

Специфіка функціонування економіки регіонів визначається як об'єктивними факторами (специфікою їх положення в суспільному розподілі праці, галузевою структурою, географічним положенням, природними ресурсами), так і суб'єктивними (методами регіонального управління та стабільністю інституційних умов ведення бізнесу). Такий підхід передбачає, що конкурентні переваги регіону перебувають у залежності не тільки від успіхів кластерного об'єднання близьких за технологією виробництв підприємств, стабільності ринкових умов виробництва і збуту, а й від ефективності регіонального менеджменту та маркетингу. Зміни, які принесла з собою реформа місцевого самоврядування в Україні, вимагають ін-

шої якості управління економікою регіону на основі підвищення її конкурентоспроможності [3, с. 23–24]. Застосування принципів маркетингу до управління територією дозволяє підвищити ефективність використання власних ресурсів регіону і залучити в регіон додаткові виробничі, а головне інвестиційні ресурси.

Водночас зміст регіональних конкурентних переваг відрізняється від переваг локального або національного рівня. Так, учені Н.Є. Скрипник та Е.О. Хайрутдінов справедливо зазначають, що «при зниженні регіональної конкурентоспроможності (зниження продуктивності праці на підприємствах, втрати ними ринків збуту, що відразу відображається і на доходах населення, і на якості життя) регіони, на відміну від країн, позбавлені можливості використовувати інструменти валютно-кредитної або митної політики. Для підтримки рівня життя регіон перейде в розряд дотаційних, що, врешті-решт, викличе відтік капіталу і працездатного населення в більш заможні і динамічні регіони [4, с. 36].

Взаємозв'язок регіональної конкурентоспроможності та конкурентних переваг регіональної економіки здійснюється через сфери регіонального виробництва і споживання, з урахуванням інтеграції регіону в макроекономічний простір. Конкурентні переваги регіону можливо класифікувати за трьома сферами регіональної економіки (рис. 2).

Вони формуються в сфері матеріального виробництва, у сфері нематеріального виробництва і в інтелектуально-освітній сфері. Тут необхідно звернути увагу на те, що сфера інтелектуально-освітніх послуг у посферній організації регіональної системи господарювання має відокремлене положення, оскільки формування, розвиток і реалізація в ній конкурентних переваг виступає потужним стимулом для прискореного формування конкурентних переваг на інноваційній основі в інших сферах регіонального виробничого комплексу, які сприяють зростанню ефективності регіональної економіки. Цей аспект проблеми особливо актуалізується в світлі формування

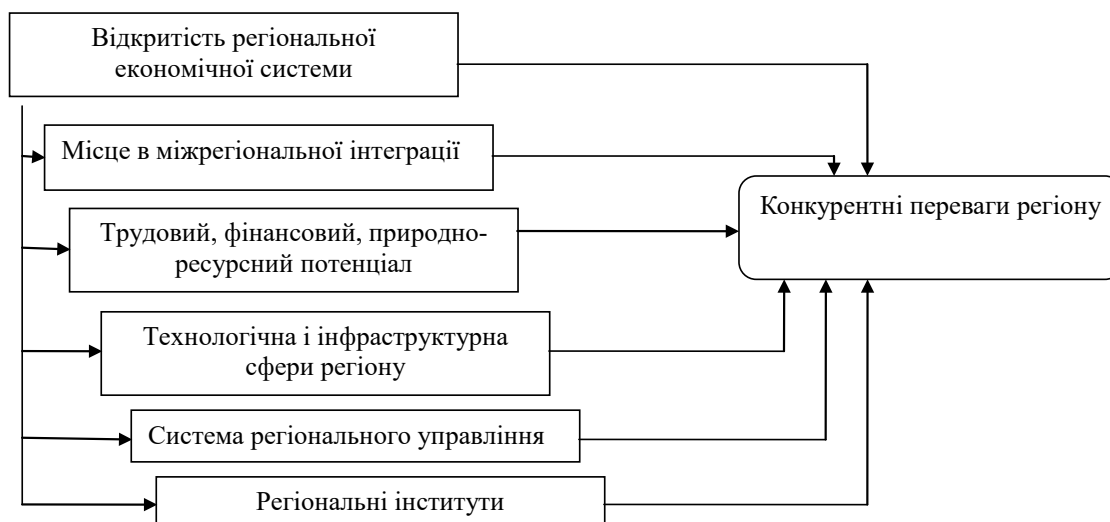

Рис. 1. Взаємозв'язок факторів зростання конкурентоспроможності економіки регіону та його конкурентних переваг

Джерело: розроблено автором

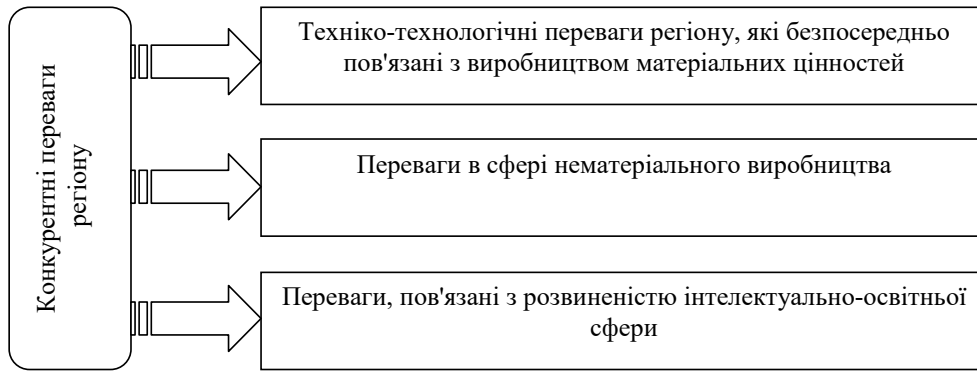

Рис. 2. Класифікація регіональних конкурентних переваг за сферами регіональної економіки

Джерело: узагальнено автором на основі [5]

моделі інноваційної економіки на регіональному рівні [6]. У зв'язку з цим формування конкурентних переваг саме в сфері інтелектуально-освітніх послуг сприяє формуванню інтелектуального та інноваційного потенціалу, що забезпечують перехід від сировинної орієнтації до інноваційно-технологічної саме в регіональному розрізі.

Головним ринковим фактором формування регіональних конкурентних переваг стає наявність стабільного і зростаючого по потенційному обсягу платоспроможного попиту покупця насамперед високотехнологічних товарів. До похідних ринкових факторів регіональних конкурентних переваг слід віднести ступінь забезпеченості регіону базовими факторами виробництва, перш за все на природні ресурси, робочою силою і фінансовим капіталом. Слід також враховувати, що важливим додатковим імпульсом до формування конкурентної переваги регіону виступають на початковому етапі цього процесу значні обсяги початкових державних інвестицій (бюджетне фінансування), які потім, по мірі формування сприятливого інвестиційного клімату, будуть замінюватися корпоративними інвестиціями внутрішнього та зовнішнього походження.

Автономним чинником формування регіональних конкурентних переваг можуть виступати капіталовкладення в інновації. При цьому важливо, щоб інвестиції оформлялися у вигляді довгострокових контрактів із провідними світовими виробниками

певного виробничого обладнання, а також у формі кредитів провідних міжнародних фінансових організацій. Для прискореного формування регіональних конкурентних переваг необхідно максимально використовувати можливості, що надаються участю в відкритих тендерах, на яких розподіляються позики міжнародних фінансових організацій.

Конкурентоспроможність регіональної економіки прямо визначається її здатністю позиціонувати себе у вигляді певної частки – спочатку на внутрішньонаціональному, а потім і на глобальному ринках. Однак ситуація ускладнюється тим, що визнання об'єктивної значущості цілей регіону, як і будь-якої організації, наштовхується на труднощі їх виявлення, опису та систематизації. Ще один аспект проблеми – це те, що розвиток регіональної економіки в пріоритетному порядку визначається умовами і способами реалізації конкурентних переваг виробничих комплексів у межах даного регіону [7, с. 42–43]. Таке трактування тим більше є правомірним, через те що регіональні виробничі комплекси визначають ступінь використання внутрішніх регіональних джерел зростання ефективності та прискорення темпів соціально-економічної динаміки окремого регіону (рис. 3).

За такого підходу конкурентні переваги регіону визначаються наявністю і ступенем інтенсифікації використання природних ресурсів, ефективністю виробничої структури, розробкою і впровадженням наукомістких технологій і інновацій, що утворюють

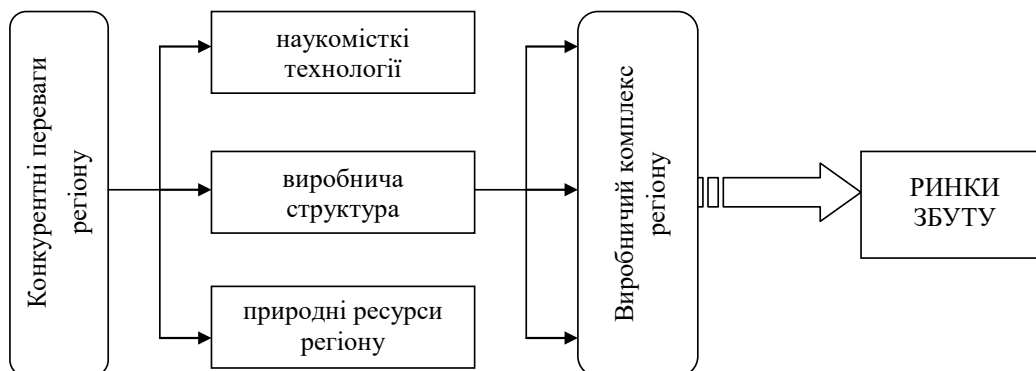

Рис. 3. Організаційний підхід реалізації конкурентних переваг виробничого комплексу регіону

Джерело: розроблено автором

регіональний виробничий комплекс, продукція якого має внутрішньорегіональні і міжрегіональні ринки збуту. Імперативом динамічного розвитку регіональних конкурентних переваг стає також і облік джерел їх формування, сфер ефективної реалізації та системних властивостей (табл. 1).

Наведена в таблиці структурно-функціональна характеристика регіональних конкурентних переваг, на нашу думку, сприяє відображенню найбільш істотних властивостей на мезорівні національної економіки і може бути покладена в основу їх перспективної класифікації. У довгостроковому аспекті формування і прискорена реалізація регіональних конкурентних переваг проектує структурну модернізацію регіональної економіки шляхом раціоналізації системи вертикальних і горизонтальних внутрішньо-регіональних та міжрегіональних зв'язків, зростання конкурентоспроможності та підвищення ефективності регіонального виробництва, що виступає в умовах глобалізації потенційним фактором поглиблення тенденцій регіоналізації макrorівня господарської системи [8].

Консолідація фінансових, матеріальних, інформаційних та інноваційних ресурсів в окремих регіонах практично досягає необхідного рівня інноваційних і технологічних проривів, що підвищують конкурентоспроможність конкретного регіону. У зв'язку з цим необхідна поетапна реалізація довгострокових цілей і напрямів регіональної політики в сфері формування конкурентних переваг (табл. 2).

При цьому слід зазначити, що якщо раніше, як зазначається в науковій роботі [9], в концепціях територіального розвитку з боку центру державного управління переважав принцип фінансового вирівнювання, а сама політика зводилася практично до формування міжбюджетних відносин, то в основі нової парадигми повинен бути відсутнім утриманський

підхід. На перший план має висуватися ініціативний пошук самими регіонами додаткових шляхів і джерел свого розвитку, включаючи всебічне залучення ззовні матеріальних і інвестиційних ресурсів.

Формою реалізації цільових функцій конкурентних переваг на кожному рівні структурної ієрархії економічного простору виступають, у кінцевому рахунку, соціально-економічні показники розвитку, позитивна динаміка яких визначається ступенем ефективності використання конкурентного потенціалу регіону. Саме тому найважливішою складовою частиною сучасної регіональної економічної політики, на думку автора, повинно стати розроблення ефективних заходів і напрямів інтенсифікації формування та реалізації конкурентних переваг, що сприятиме притоку додаткових інвестиційних ресурсів за рахунок зростання якості і конкурентоспроможності регіонального виробництва.

Висновки. За результатами проведеного дослідження ми можемо констатувати, що в умовах глобалізації прискорене формування конкурентних переваг стає стратегічною метою розвитку регіонів України. Під конкурентними перевагами регіону слід розуміти сукупність його внутрішніх можливостей, які охоплюють економіку, соціальну сферу, еколого-природний аспект, а також регіональні особливості ринків. У сфері конкурентних переваг регіональна економіка представлена своїми основними виробничими досягненнями. Ці досягнення сьогодні втілюють ефективні регіональні господарські мережеві системи. Формування конкурентних переваг території на базі створення локальної системи інтегрованих регіональних виробничо-господарських одиниць задає вектор конкурентної стратегії регіону.

Було доведено, що реальний рівень конкурентної переваги регіону можна визначити системою об'єктивних індикаторів, найважливіші з яких: обсяг

Таблиця 1

Структурно-функціональна характеристика регіональних конкурентних переваг

Регіональна конкурентна перевага	Методологічний зміст	Практичні аспекти реалізації
1. Форми вираження	природні ресурси регіону	профільовані регіональні виробничі комплекси
	рівень кваліфікації робочої сили	конкурентоздатна якість регіональної продукції
	економічна організація регіонального виробництва	мінімізація прямих і непрямих витрат регіонального виробництва
2. Сфери реалізації	виробнича	висока технологія
	соціальна	якість життя
	фінансова	інвестиційна місткість виробництва
3. Суб'єктна характеристика	організація	корпоративна структура
	регіон	адміністративна синергетика
	галузь	монопрофільне виробництво
	сфера	монопрофільний простір
4. Джерела	внутрішньорегіональні	локальна сукупність унікальних властивостей
	надрегіональні	макроекономічні властивості виробничої системи
5. Системні властивості	Кількісна оцінка	натурально-речовинна структура регіонального валового продукту
	Якісна оцінка	конкурентоздатні технології, рівень витрат, величина трансакційних витрат

Джерело: розроблено автором

Етапи регіональної політики у формуванні та реалізації конкурентних переваг

Етапи	Довгострокові цілі регіональної політики	Основні напрями з формування конкурентних переваг	Індикатори ефективності реалізації конкурентних переваг
1 Етап	Зростання конкурентоспроможності депресивних регіонів	Формування в регіонах опорних інфраструктурних елементів.	– розроблення програми економічного розвитку в цьому регіоні; – розроблення програми залучення інвестиційних ресурсів в регіон; – розроблення програми відкритості регіональної економіки; – розроблення програм довгострокового фінансування; – розроблення програми територіально-економічного розвитку; – розроблення програми формування регіональних інвестиційно-інноваційних центрів.
2 Етап	Нарощування конкурентного потенціалу регіону	Створення єдиної міжрегіональної програми розвитку територій на базі реалізації їх конкурентних переваг. Переорієнтація міжбюджетних потоків в конкурентно орієнтовані регіони.	– реалізація програми фінансового забезпечення регіону; – реалізація програми інфраструктурного забезпечення регіону; – реалізація програми інноваційного забезпечення регіону.
3 Етап	Розвиток людського капіталу в регіонах	Бюджетні дотації центрам високих технологій. Розрахунок можливості централізованої фінансової підтримки по формуванню і розвитку людського капіталу в цьому регіоні. Формування інноваційного і інтелектуально-освітнього потенціалу регіону.	– розроблення комплексної програми підвищення культурно-освітнього рівня населення регіону; – розроблення комплексної програми підвищення професійно-кваліфікаційного рівня населення регіону; – розроблення комплексної програми підвищення ціннісних орієнтацій населення регіону; – розроблення комплексної програми підвищення трудової мотивації населення регіону.
4 Етап	Оптимізація організаційно-управлінських процесів на рівні регіону	Оцінка перспектив формування і розвитку територіальних кластерів. Поетапне здійснення стратегії формування регіональних кластерів.	– фінансове забезпечення виробничої діяльності в регіоні; – ресурсне забезпечення виробничої діяльності в регіоні. трудове забезпечення виробничої діяльності в регіоні; – інфраструктурне забезпечення виробничої діяльності в регіоні.

Джерело: розроблено автором

залучення в цей регіон фінансових та інноваційних ресурсів, перехід від абсолютних переваг природного характеру до відносних переваг, величина власної податкової бази. Автор вважає, що системною основою концептуального компромісу між інтересами макроекономічної та регіональної економічної політики може виступити тільки посилення конкурентоспроможних позицій регіонів на базі прискореного розвитку регіональних виробничих комплексів і виробничих відносин.

Бібліографічний список:

1. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость. Москва : «Альпина Бизнес Букс», 2005. 715 с.
2. Таранич О.В. Принципи й особливості стратегії формування міжнародної конкурентоспроможності країн у контексті глобалізації світової : *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми економічного та соціального розвитку в умовах мирового кризиса»*. Донецьк : ДонНТУ, 2009. С. 209–211.
3. Севрук І.М., Тропиніна А.С. Конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації. *Бізнес Інформ*. 2019. № 5. С. 20–28.

4. Скрипник Н.Є., Хайрутдінов. Е.О. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність і сучасні підходи до плування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. № 16(4). С. 34–38.
5. Радзієвська О.С. Конкурентоспроможність та інтеграційні перспективи України : монографія. Київ : Знання України, 2012. 344 с.
6. Перский Ю.К., Калюжнова Н.Я. Конкурентоспособность регионов: теоретико-прикладные аспекты. Москва : ТЕИС, 2013. 334 с.
7. Бутко Н., Подоляк Л. Державне регулювання як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіонів. *Економіка України*. 2012. № 6. С. 36–44.
8. Решетило В.П. Синергия становления и развития региональных экономических систем : монография. Харків : ХНАМГ, 2009. 218 с.
9. Дегтярьова І.О. Фактори підвищення конкурентоспроможності сучасного регіону. URL: http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Degtyareva_IO.pdf

References:

1. Porter M. (2005) Konkurentnoe preimushhestvo: Kak dostich' vysokogo rezul'tata i obespechit' ego ustojchivost' [Competitive Advantage: How to achieve a good result and

- to ensure its sustainability]. Moscow: Al'pina Biznes Buks. (in Russian)
2. Taranych O.V. (2009) Pryntsypy y osoblyvosti stratehiyi formuvannya mizhnarodnoyi konkurentospromozhnosti krayin u konteksti hlobalizatsiyi svitovoyi [Principles and features of the strategy of formation of international competitiveness of countries in the context of globalization]: *Materyaly mezhdunarodnoy nauchno-praktycheskoy konferentsiyi «Problemy ékonomycheskoho y sotsyal'noho razvytyya v uslovyakh myrovoho kryzysa»*. Donetsk: DonNTU, pp. 209–211.
  3. Sevruk I.M., Tropykina A.S. (2019) Konkurentospromozhnist' natsional'noyi ekonomiky v umovakh hlobalizatsiyi. [Competitiveness of the national economy in the context of globalization]. *Business Inform*, no. 5, pp. 20–28.
  4. Skrypnyk N.Ye. and Khairutdinov E.O. (2016) Konkurentospromozhnist natsionalnoi ekonomiky: sutnist i suchasni pidkhody do tlumachennia. [Competitiveness of the national economy: the essence and modern approaches to the interpretation]. *Naukovy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, no. 16(4), pp. 34–38.
  5. Radziivska O.S. (2012) Konkurentospromozhnist ta intehratsiini perspektyvy Ukrainy [Competitiveness and Integration Perspectives of Ukraine]. Kyiv: Znannia Ukrainy.
  6. Persky Y.K., Kalyuzhnova N.Y. (2013) Konkurentospobnost' rehyonov: teoretyko-prykladnye aspekty [Competitiveness of regions: theoretical and applied aspects]. Moscow: TEIS
  7. Butko N., Podoliak L. (2012). Derzhavne rehulyuvannya yak instrument pidvyshchennya konkurentospromozhnosti rehioniv [State regulation as a tool to increase the competitiveness of regions]. *Economy of Ukraine*, no. 6, pp. 36–44.
  8. Reshetilo V.P. (2009) Synerhyia stanovlenyia y razvytyia rehyonal'nykh ékonomycheskykh system [Synergy of formation and development of regional economic systems]: monograph. Harkiv: KNAMG.
  9. Degtyareva I.O. Faktory pidvyshchennya konkurentospromozhnosti suchasnoho rehionu [Factors to increase the competitiveness of the modern region]. URL: http://www.academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Degtyareva_IO.pdf